

Vattentjänstplan

Samrådshandling ■ 2023

NÄSSJÖ KOMMUN

DETTA DOKUMENT ÄR ETT SAMRÅDSFÖRSLAG TILL NÄSSJÖ KOMMUNS NYA VATTENTJÄNSTPLAN, SAMRÅDET PÅGÅR UNDER PERIODEN 2023-05-24 TILL OCH MED 2023-08-11, DET FINNS UNDER DENNA PERIOD MÖJLIGHET ATT TA DEL AV PLANEN PÅ KOMMUNENS HEMSIDA SAMT PÅ KOMMUNENS SAMTLIGA MEDBORGARKONTOR OCH PÅ SAMHÄLLSPLANERINGSKONTORET.

INLEDNING

INLEDNING, AVGRÄNSNING OCH SYFTE	5
LAGEN OM ALLMÄNNA VATTENTJÄNSTER §6: VATTENTJÄNSTPLAN	6
UNDERSÖKNING OM BETYDANDE MILJÖPÅVER- KAN	7
MELLANKOMMUNAL SAMORDNING	8
KOMMUNALA PLANER OCH PLANERINGSUNDERLAG	9
REGIONAL VATTENFÖRSÖRJNINGSPÅN FÖR JÖNKÖPINGS LÄN	10
MILJÖMÅL OCH HÅLLBARHETSMÅL	12
SKYFALLSPLANERING	13
PÅVERKAN PÅ ALLMÄNA VA-ANLÄGGNINGAR - SKYFALL	14
KLIMATFAKTOR	17
KLIMATSCENARION - NEDERBÖRD	19
ÅTGÄRDER	26
UTBYGGNAD	27

Inledning, avgränsning och syfte

Varje kommun ska enligt lagen om allmänna vattentjänster (LAV) ha en aktuell vattentjänstplan. Vattentjänstplanen omfattar hela kommunens yta. Vattentjänstplanen ska innehålla kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses. Planen ska även innehålla en bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna VA-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall.

Vattentjänstplanens planperiod föreslås bli den samma som för VA-planen, det vill säga att den ska gälla mellan åren 2024-2028, den strategiska utblicken och planeringshorisonten sträcker sig emellertid längre än så, då långsiktighet och hållbarhet är att eftersträva vid utbyggnad av såväl verksamhets- och bostadsbebyggelse som för VA-verksamhetsområden.

Lagen om allmänna Vattentjänster §6: Vattentjänstplan

Enligt lagen om allmänna vattentjänster §6a ska det i varje kommun finnas en aktuell vattentjänstplan. Vattentjänstplanen är inte juridiskt bindande, men ska vara rådgivande för efterföljande planering. Det åligger kommunfullmäktige att besluta om att anta eller att ändra vattentjänstplanen, beslutet får inte delegeras. En gång under varje mandatperiod ska vattentjänstplanens aktualitet prövas med hänsyn till behovet av allmänna vattentjänster.

Enligt §6b ska vattentjänstplanen vidare innehålla kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses. Vattentjänstplanen ska även innehålla kommunens bedömning av hur de allmänna VA-anläggningarna ska hanteras vid en ökad belastning på grund av skyfall.

Kommunen ska enligt §6c på ett lämpligt sätt och i skälig omfattning samråda med de fastighetsägare och myndigheter som kan antas ha ett väsentligt intresse av planen. Kommunen ska även ställa ut vattentjänstplanen för granskning under en period på minst fyra veckor.

Vattentjänstplanen omfattas även av bestämmelserna om strategiska miljöbedömningar i miljöbalkens 6 kapitel och en undersökning om planen bidrar till betydande miljöpåverkan ska därför tas fram. Undersökningen är obligatorisk och ett beslut ska tas angående huruvida planen bedöms ge upphov till betydande miljöpåverkan eller ej. Detta beslut tas i samband med beslut om samråd, om planen kan antas medföra betydande miljöpåverkan ska en miljökonsekvensbeskrivning tas fram och biläggas de handlingar som omfattas av beslut om samråd.

Framtagande och samrådsförfarande

Enligt lagen om allmänna Vattentjänster (LAV) 6a § ska det finnas en aktuell vattentjänstplan i varje kommun. Kommunen ska på lämpligt sätt och i skäligen omfattning samråda förslaget till vattentjänstplan med de fastighetsägare och myndigheter som kan antas ha ett väsentligt intresse av planen. Kommunen ska även ställa ut vattentjänstplanen för granskning under minst fyra veckor. Det åligger kommunfullmäktige att besluta om antagande av vattentjänstplanen.

Vattentjänstplanen kommer att samrådas tillsammans med kommunens Vatten- och avloppsplan. Samrådet äger rum under perioden 24 maj – 30 juni 2023 under samrådet finns det möjlighet att komma med synpunkter på kommunens förslag till vattentjänstplan och VA-Plan. Efter samrådet sammanställs och bemöts samtliga synpunkter i en samrådsredogörelse, därefter sker en revidering av planförslaget som sedermera ställs ut för granskning. Vid granskningen ges ytterligare ett tillfälle att lämna synpunkter på planens innehåll innan den slutligen antas av kommunfullmäktige.

Undersökning om betydande miljöpåverkan

Vattentjänstplanen omfattas av bestämmelserna i 6 kap. Miljöbalken. Kommunens ska därför i samband med framtagandet av Vattentjänstplanen göra en undersökning angående om genomförandet av vattentjänstplanen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Antas planen medföra betydande miljöpåverkan så ska en miljöbedömning tas fram och om så inte är fallet ska detta fastslås i ett beslut.

I den undersökning som genomförts avseende om vattentjänstplanen kan antas medföra betydande miljöpåverkan undersöks planens genomförande ur ett flertal aspekter. Varav huvudfokus ligger på förenlighet med andra planer och program, eventuell påverkan på MKN och planens möjligheter att bidra till miljömålet ”en god bebyggd miljö”. Undersökningen visar att vattentjänstplanen inte bedöms medföra sådan betydande miljöpåverkan som avses i 6 kap. miljöbalken.

Uppföljning och Aktualitetsprövning

Vattentjänstplanens aktualitet ska prövas en gång under varje mandatperiod. Aktualitetsprövningen av Vattentjänstplanen görs inom ramen för den planeringsstrategi som kommunen ska ta fram under varje mandatperiod för att pröva aktualiteten för kommunens översiktsplaner. Planeringsstrategin ska beslutas av kommunfullmäktige. Eftersom Vattentjänstplanen tas fram och beslutas under innevarande mandatperiod (2022-2026) kommer dess aktualitet att prövas först 2026 (för mandatperioden 2026-2030).

Kommunens struktur

Den 31 december 2022 uppgick invånarantalet i Nässjö kommun till 31 944 personer. Av dessa bodde cirka 18 500 i centralorten Nässjö. Inom kommunen finns ytterligare 12 tätorter varav de fyra största är Forserum och Bodafors med vardera cirka 2 000 invånare samt Malmbäck med drygt 1 000 invånare och Anneberg med nästan 900 invånare. De övriga åtta tätorterna är Stensjön, Fredriksdal, Grimstorp, Sandsjöfors, Äng, Solberga, Flisby och Ormaryd. De största av dessa, Solberga och Äng, ligger i intervallet 300-400 invånare och de minsta, Sandsjöfors och Ormaryd ligger i intervallet 150-200 invånare. Övriga av dessa orter har ett invånarantal i intervallet 200-300 invånare. Samtliga av de nämnda orterna har tillgång till allmänna vattentjänster. Utöver dessa tätorter finns några områden med sammanhållen bebyggelse, med minst 10-20 hus, som har tillgång till allmänna vattentjänster.

Drygt 5 000 av kommunens invånare bor på landsbygden (utanför tätorterna) och dessa har i huvudsak enskilda vatten- och avloppslösningar.

Den befolkningsprognos som togs fram 2023 indikerar att befolkningen ska öka till drygt 33 000 personer år 2032, vilket innebär en genomsnittlig ökning med cirka 100 personer om året.

Utveckling och utbyggnad av allmänna VA-anläggningar. / Utredningsområden

Kommunens Vatten- och avloppsplan innehåller en förteckning och beskrivning över vilka områden som ska utredas för anslutning till den allmänna VA-anläggningen. Av VA-planen framgår det också i vilken ordning utbyggnad av dessa områden ska prioriteras.

Mellankommunal samordning

I samband med planering och utbyggnad av kommunala vattentjänster är det av stor vikt med samordning på mellankommunal nivå. För flera av de områden som pekats ut som utredningsområden för kommunalt VA i kommunens VA-plan delas en vattenresurs (sjö) av en kommungräns mot en grannkommun. Detta sker bland annat vid Nömmen (mot Vetlanda kommun), Rosjön (mot Eksjö kommun), Vallsjön (mot Sävsjö kommun) och Anebysjön (mot Aneby kommun).

Såväl VA-planen som vattentjänstplanen kommer att samrådas med samtliga grannkommuner såväl som med Länsstyrelsen och andra regionala aktörer samt myndigheter med ansvar för frågor rörande vatten eller VA. Utöver detta bör en fördjupad dialog föras på mellankommunal nivå i samband med att VA-byggs ut i ett område i direkt eller nära anslutning till kommungränsen. Kommunen bedömer att det finns klara samverkansfördelar med att kommunerna redan i ett tidigt skede för dialog om exploatering i anslutning till de områden som beskrivs ovan. Detta bidrar även till att eventuella problem kopplade till exempelvis vattenkvaliteten i en sjö kan hanteras på ett samfällt och enhetligt sätt, vilket bidrar till en mer långsiktig och hållbar VA-planering.

Kommunala planer och planeringsunderlag

I detta stycke följer en redogörelse över de kommunala planer som kommunens långsiktiga planering av vatten- avlopp behöver förhålla sig till. Utöver dessa dokument behöver VA-planeringen även förhålla sig och ta hänsyn till de mål och ställningstaganden som finns i den regionala vattenförsörjningsplanen för Jönköpings län, planens huvuddrag återges översiktligt i följande kapitel: ”Regional vattenförsörjningsplan för Jönköpings län”.

Nässjö Affärsverk arbetar även med att ta fram en kommunal vattenförsörjningsplan, vars huvudsakliga syfte är att vara ett underlag för att trygga Nässjö kommuns framtida dricksvattenbehov. Framtagandet av planen finansieras delvis av Länsstyrelsen i Jönköpings län inom ramen för stödet för en säkrad dricksvattentillgång. Arbetet med vattenförsörjningsplanen löper parallellt med framtagandet av vattentjänstplanen och förväntas antas under 2024.

Översiktsplan för Nässjö kommun

I den nuvarande kommunövergripande översiktsplanen för Nässjö kommun pekas områden ut för byggnation i kommunens samtliga tätorter, med undantag för Nässjö och Forserum. De utpekanden som gör i översiktsplanen delas upp i Bostäder och verksamheter, områdena är av varierande storlek och utformning, men ligger i de flesta fall i nära anslutning till det kommunala vatten- och avloppsnätet.

I översiktsplanen pekas också områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) ut, dessa områden pekas ut med syfte att kunna bidra till landsbygdsutvecklingen i kommunen, genom att möjliggöra boende i strandnära lägen i kommunen. Dessa områden ligger med några få undantag inte i anslutning till det kommunala vatten- och avloppsnätet och är därför att beakta som utredningsområden för utbyggnad av

vatten- och avlopp. Inom dessa områden sker utveckling huvudsakligen på markägarens initiativ, vilket medför att områdena därför helt eller delvis kan tas i anspråk, beroende på markägarens ambition med området samt eventuella begränsningar för markens utnyttjande i samband med strandskyddsdispens.

Vid bedömning av LIS-områdena som utbyggnadsområden, bör Vattentjänstplanen förhålla sig till en fullständig utbyggnad av respektive LIS-område, ingen tidsättning om när utbyggnad ska vara färdigställd bör dock ske för dessa.

Fördjupad översiktsplan för Nässjö stad

Den fördjupade översiktsplanen för Nässjö stad antogs av kommunfullmäktige 2016, flera av de områden som pekas ut i översiktsplanen, främst för bostäder, har redan byggts ut eller ska byggas ut inom de närmaste åren.

Fördjupad översiktsplan för Forserum

Den befintliga fördjupade översiktsplanen för Forserum antogs av kommunfullmäktige 2011, arbetet med att ta fram en ny fördjupad översiktsplan för Forserum pågår och den nya fördjupade översiktsplanen förväntas antas under våren 2024.

De områden som pekas ut för byggnation inom ramen för den fördjupade översiktsplanen för Forserum, ligger i huvudsak i anslutning till det befintliga kommunala vatten- och avloppsnätet.

Regional vattenförsörjningsplan för Jönköpings län

I den regionala vattenförsörjningsplanen för Jönköpings län framgår det att vattenresurser planeras och prioriteras utifrån följande aspekter:

- Samhälls- och miljöintressen ska genom hållbar (integrerad) vattenresursförvaltning kunna upprätthållas även under år med påfrestande väderförutsättningar.
- Leverans av vatten från länets största täkt eller vattenverk kan upphöra under en månads tid utan större samhällsstörningar eller att nödvattenplaner behöver tillämpas.

Vattenförsörjningsplanen såväl som Nässjö kommuns vatten- och avloppsplan har en viktig roll i att bidra till att verka för uppfyllandet av dessa mål. Huvudsakligen genom att redovisa en långsiktighet i arbetet med utbyggnad av den allmänna VA-anläggningen samt en långsiktig planering av hur kommunens vattenresurser ska förvaltas över tid.

I den regionala vattenförsörjningsplanen pekas ett antal vattenförekomster i Nässjö kommun ut som viktiga för den regionala vattenförsörjningen.

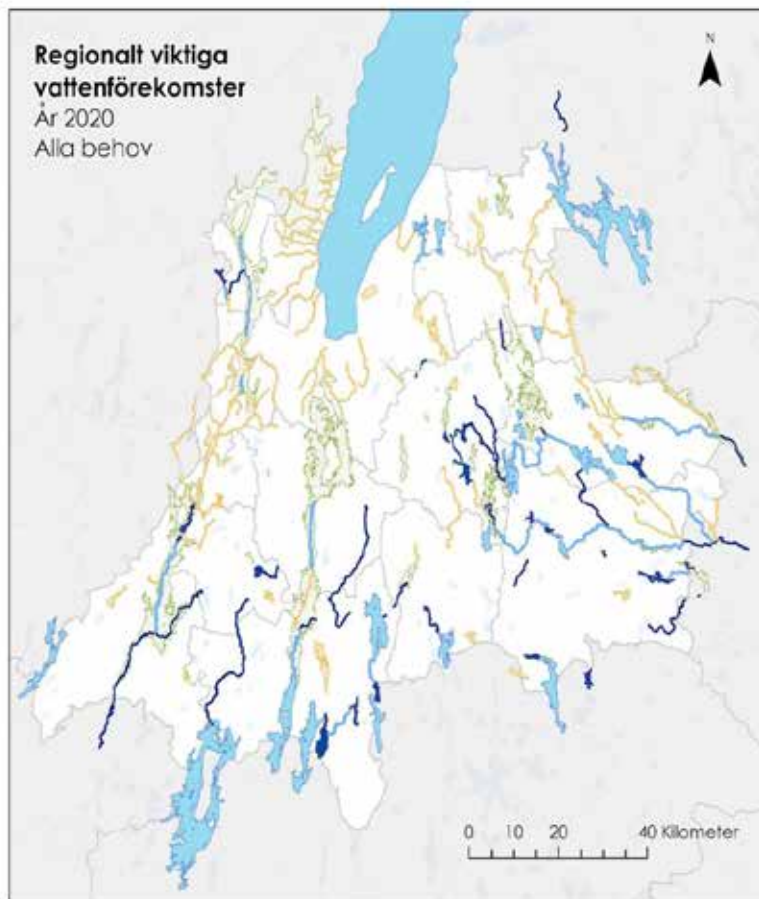
För ytvatten pekas följande sjöar ut:

- Nömmen
- Storesjön
- Spexhultsjön
- Storsjö-Hämtgölen-Skärsjön

För grundvatten pekas följande förekomster ut:

- Sunneränga
- Sandsjöåsen

Kartan på motsvarande sida är hämtad från den regionala vattenförsörjningsplanen för Jönköpings län och illustrerar regionalt viktiga vattenförekomster (alla behov).

Kategori 1-3,
både bortledning och In-situ*

— Vattendrag
Sjöar

Kategori 3, In-situ*

— Vattendrag
Sjöar

Kategori 1+2, enbart bortledning

— Vattendrag
Sjöar
Grundvatten

Administrativ gräns

□ Kommungränser
□ Länsgräns

*vatten med behov att finnas i viss mängd på plats

Miljömål och hållbarhetsmål

Agenda 2030

Flera av miljömålen som finns i Agenda 2030 har betydelse för kommunens långsiktiga planering och utbyggnad av det allmänna VA-nätet. Följande tre mål bedöms dock besitta störst relevans i förhållande till Vattentjänstplanens syften:

- Mål 6: rent vatten och sanitet
- Mål 11: Hållbara städer och samhällen
- Mål 13?: Bekämpa klimatförändringarna

Mål 6: Rent vatten och sanitet

Syftar till att säkerställa tillgången till rent vatten och sanitet samt till en hållbar förvaltning av dessa. Tillgång till rent vatten och goda sanitära förhållanden är en nödvändig faktor för ett funktionellt samhälle. Kan ovanstående inte säkerställas föreligger en förhöjd risk för spridning av sjukdomar bland befolkningen samt en ökad risk för konflikter direkt eller indirekt relaterade till tillgången på rent vatten.

Mål 11: Hållbara städer och samhällen

Syftar till att främja framväxten av hållbara städer och samhällen. I takt med en ökad urbanisering och att flera städer och samhällen har en hög exploateringstakt ökar bland annat kraven på den allmänna VA-anläggningen och att utbyggnadstakten av det allmänna VA-nätet. Att utbyggnaden av allmänt VA håller jämna steg med utbyggnadstakten i ett samhälle är en grundläggande förutsättning för att samhällsutvecklingen ska kunna ske på ett hållbart sätt.

Mål 13: Bekämpa klimatförändringarna

Syftar till att bekämpa klimatförändringarna och de effekter som dessa får på såväl samhällen som natur. Målet är ständigt aktuellt, inte minst för vattentjänstplanen, som bland annat syftar till att redogöra för hur den allmänna VA-anläggningen ska hantera en ökad skyfallspåverkan. Fler och kraftigare skyfall är en följdverkan av ett förändrat klimat.

Vattentjänstplanen fyller därmed en viktig funktion i syfte att utreda och redovisa hur den allmänna VA-anläggningen ska hantera ökad belastning kopplat till klimatrelaterade faktorer.

Nässjö kommuns fokusmål:

Följande två fokusmål finns antagna av kommunfullmäktige i Nässjö kommun:

- Alla vuxna som bor i Nässjö kommun ska ha en sysselsättning som gör att de kan försörja sig.
- Alla barn och ungdomar i Nässjö kommun har förutsättningar för en god uppväxt.

Som ett led i arbetet med att sträva efter dessa mål spelar vattentjänstplanen en viktig roll. Bland annat i och med att den redogör för hur en ökad belastning och påverkan, till följd av skyfall, ska hanteras av den allmänna VA-anläggningen.

Vattentjänstplanen bidrar även med en redogörelse över hur ökad skyfallspåverkan och belastning på den allmänna VA-anläggningen ska hanteras.

Skyfallsplanering

För att uppnå en långsiktig hållbarhet inom såväl VA-planeringen som den fysiska planeringen i allmänhet så är det viktigt att planeringen tar höjd för risker och påverkan kopplat till ett förändrat klimat. I ett framtida klimat pekar prognoserna på att skyfall kommer att bli kraftigare, mer långvariga och inträffa med en högre frekvens än vad vi är vana vid i dagens klimat.

Ett av vattentjänstplanens huvudsakliga syften är att redovisa hur den allmänna VA-anläggningen ska hantera en ökad påverkan från skyfall.

Kommunens geografiska belägenhet, högst upp på det småländska höglandet gör att kommunen är förhållandevis förskonad från översvämningar. I synnerhet översvämningar som orsakas av höga flöden i vattendrag utanför kommunens gränser. I kommunen finns dock översvämningss känsliga områden, där risken för översvämning till följd av såväl skyfall som andra nederbördshändelser behöver beaktas vid planering av mark och vattenanvändningen.

Generellt för den allmänna VA-anläggningen så är ledningarna dimensionerade för att hantera ett så kalla tioårsregn, stora lokala variationer bidrar dock till att förmågan att hantera skyfall och andra nederbördshändelser varierar mellan kommunens olika delar. I Nässjö och Forserum har kommunen tagit fram skyfallskarteringar, vilket skapar en god bild över hur situationen ser ut och vilka områden som är extra utsatta. I vattentjänstplanen lyfts åtgärder som syftar till att skapa sig en god bild över situationen även på en kommunövergripande nivå. Dessa åtgärder är en viktig del i kommunens långsiktiga VA-planering och blir även nödvändiga för att kommunen ska kunna planera för en framtid där ett förändrat klimat ställer andra krav på den allmänna VA-anläggningen än vad som är fallet i dagsläget.

Definition Skyfall

Vattentjänstplanens definition av skyfall följer den definition som slagits fast av SMHI. Ett skyfall innebär enligt denna definition att minst 1 millimeter nederbörd ska falla under en minut, alternativt minst 50 millimeter på en timme, motsvarande ett 100-årsregn. Ett klimatanpassat 100-årsregn är att likställa med ett skyfall, fram tills 2100 talar prognosen för att dessa regn kommer att öka markant.

Skyfall förekommer så gott som uteslutande under sommarhalvåret och kopplas ofta samband med intensiva regn- och åskskurar, dessa skurar har ofta en mycket begränsad geografisk utsträckning. Detta föranleder att variationerna i nederbördsmängd kan variera kraftigt, bara inom någon mils radie, vilket i sin tur kan ge en ojämn belastning på den allmänna VA-anläggningen.

Påverkan på allmänna VA-anläggningar – Skyfall

Hur ett nederbörd påverkar den allmänna anläggningen beror på dess intensitet och långvarighet samt när på året det inträffar. Ett kraftigt skyfall som vi enligt vattentjänstplanen definierar som ett skyfall. Kommer på redan identifierade platser, där kraftiga regn skapat problem, vara sårbara. NAV genomförde under 2023 Q1 en workshop med VA personalen för att fånga upp eventuella riskområden baserade på erfarenhet, händelser och kartmaterial. Sen behöver vi göra modeller utifrån skyfallskartering och lågpunktskartan utifrån definitionen av ett skyfall för att analysera och identifiera andra platser som ligger i riskzonen för en påverkan av skyfall och eventuella konsekvenser av ett sådant regn.

Åtgärder för att klara ett skyfall och klimatanpassning kommer framledes vara en viktig parameter i arbetet med att förnya och utveckla den allmänna anläggningen

Dagvatten, en bedömning av hur bortledande av dagvatten riskerar att påverkas vid skyfall

Det allmänna dagvattennätet är dimensionerat för att klara av ett 10 års regn och det är det kravet VA-huvudmannen har för ett dagvattennät, att generellt överdimensionera dagvatten nätet är inte förenligt med nödvändiga kostnader för VA-kollektivet. Det är därför av stor vikt att i den fysiska planeringen sträva efter lokalt omhändertagande och att fördröjningsmagasin och dagvattenlösningar får en plats i planeringen innan ett område byggs ut. Under rubriken klimatfaktor beskrivs kommunens nya ställningstagande för beräkning av dagvattenlösningar över mark.

Vi har områden i det befintliga dagvattennätet som är känsliga för kraftiga regn som behöver ses över och åtgärdas och nya områden kommer med all säkerhet att påverkas vid ett rejält skyfall. Dagvattenfrågan har historiskt varit en svår och komplex fråga och behöver nu även ses i ett nytt ljus med ett förändrat klimat och den klimatanpassning som måste ske. Därför föreslås det i denna vattentjänstplan att kommunen och VA-huvudmannen arbetar vidare med dagvattenfrågan enligt Naturvårdsverkets vägledning hållbar dagvattenhantering.

Vid översvämning av dagvatten i områden kan exempelvis vattentäkter påverkas det är ingen erfarenhet vi har idag att detta skett men det är något vi måste säkerställa framledes.

Spillvatten och reningsverk, en bedömning av hur bortledande av spillvatten riskerar att påverkas vid skyfall

Utifrån den erfarenhet vi har idag av den allmänna spillvattenanläggningen har vi kunskap om de områden som är känsliga för regn och där brädd sker av orenat spillvatten, vilket påverkar i recipienten och närliggande områden negativt. Att minimera bräddning av orenat spillvatten något som vi kontinuerligt arbetar med att bygga bort på ledningsnätet. Många av våra pumpstationer behöver även säkerställas då de ligger i områden där det finns risk för okontrollerad bräddning eller inläckage av tillskotsvatten som skapar problem på avloppsverken. Två av våra större avloppsreningsverk har identifierats av Länsstyrelsen att de ligger låglänt och riskeras av översvämning. Ett av verken ligger även i närheten av en vattentäkt. För att få mer kunskap om ett skyfalls påverkan på ledningsnätet, Pumpstationer och avloppsverk måste mer noggranna modeller och analyser måste göras utifrån ett definierat skyfall.

Dricksvatten, en bedömning av hur vattenförsörjning riskerar att påverkas vid skyfall

Ett skyfall skapar snabbavrinning till ytvattentäkterna vilket kan påverka täktens vattenkvalité negativt exempelvis kan skyfall bidra till brunifiering dvs ökade färgtal. Vilket ger konsekvenser i reningsstegen vid dricksvattenproduktionen dvs det blir ett svårare råvatten att hantera. Vi har idag grundvattentäkter som ligger i farozonen för inträngning av ytvatten vid ett skyfall. Om inläckage sker i en grundvattentäkt kan vattenkvaliteten påverkas och skapa problem. En grundvattentäkt har lång omsättningstid vilket gör dem sårbara vid en eventuell kontaminering.

Klimatpåverkan och klimatanpassning

Kommunen arbetar kontinuerligt med frågor som rör klimatanpassning, främst genom den fysiska planeringen. Vid framtagande av såväl översikts- som detaljplaner vägs klimatfaktorer in i bedömningen för att fastställa lämpligheten hos ett visst område i förhållande till den föreslagna markanvändningen. Inom processen för att ta fram en detaljplan tas det i vissa fall även fram speciella utredningar i syfte att få en fördjupad och mer heltäckande bild av förhållandena inom planområdet och därmed också påvisa om specifika åtgärder kopplade till den bebyggda miljön behöver göras för att säkerställa att området inte påverkas negativt av risker relaterade till ett förändrat klimat. De vanligaste klimatrelaterade riskerna som utreds inom ramen för en detaljplan är hur området påverkas av skyfall, översvämning och i vissa fall även av torra eller värmebölja. Planeringsunderlag så som skyfallskarteringar, översvämningsskarteringar och värmeöskarteringar är nödvändiga underlag för att på ett korrekt och tillförlitligt sätt kunna bedöma riskerna inom ett visst område.

Behovet av att utreda risker kopplade till klimatet i samband med exploatering bedöms i framtiden att öka och det finns därför ett behov av att utvidga omfattningen på de befintliga på de befintliga karteringar som finns avseende främst skyfall och översvämning. I dagsläget finns en kommun övergripande översvämningsskartering baserad på lågpunkter som Länsstyrelsen har tagit fram samt skyfallskarteringar för Nässjö och Forserums tätorter samt en värmeöskartering för Nässjö stad.

Översvämning

Översvämningsproblematiken kan kopplas dels till skyfall, dels till långvarig nederbörd i kombination med höga flöden till följd av exempelvis snösmältning. Vid översvämningar som beror på långvarig nederbörd eller höga flöden drabbas ofta låglänta områden som ligger i direkt eller nära anslutning till någon av kommunens sjöar eller vattendrag. Detta medför att det huvudsakligen är bebyggelse och VA-anläggningar i sjönära lägen som blir påverkade av denna typ av översvämningar.

Vi bedömning av de områden som kommunen i sin vatten- och avloppsplan utreder för anläggande av kommunalt vatten och avlopp ingår översvämningskänslighet som en aspekt i bedömningen av hur starka skäl det finns för att bygga ut allmänt vatten- och avlopp i respektive område. Bedömningen av respektive områdes översvämningskänslighet tar sin utgångspunkt i den översiktliga översvämningskartering som Länsstyrelsen i Jönköpings län tagit fram.

Torka och dricksvattenförsörjning

De prognoser och beräkningar som finns avseende framtida klimatscenario för Jönköpings län visar att antalet torrperioder och värmeböljor kommer att bli fler och även mer intensiva och långvariga. Perioder med långvarig torka bidrar till att sänka grundvattennivåerna till så låga nivåer att problem med dricksvattenförsörjningen kan uppstå.

Under det extrema torråret 2018 var grundvattennivåerna på många håll i kommunen låga, vilket bidrog till att ransoneringsåtgärder och bevattningsförbud fick införas för att spara på vattnet. För en del av kommunens invånare med enskilda VA-anslutningar torkade också brunnarna ut och tillgången till vatten sinade. På vissa platser har detta även inträffat efter 2018.

I den regionala vattenförsörjningsplanen Jönköpings län pekats höglandet ut som ett område med förhöjd risk för vattenbrist, i synnerhet gäller detta inom Emåns huvudavrinningsområde.

I framtiden kommer den risk för vattenbrist som torka för med sig att vara ett än större hot mot dricksvattenförsörjningen än vad det är i dagsläget, såväl på ett kommunalt som på ett regionalt plan. Det är därför av stor vikt att kommuner och regioner arbetar samfällt för att trygga den framtida dricksvattenförsörjningen. För flera av länets kommuner delas den primära dricksvattentäkten med en eller flera andra kommuner, det är därför viktigt att kommuner och regioner långsiktigt arbetar med frågan kring hur vattenförsörjningen ska kunna tryggas ur ett såväl kort som långsiktigt perspektiv. En förutsättning för att även i framtiden kunna utveckla hållbara städer och samhällen är en robust och tillförlitlig dricksvattenförsörjning som klarar de påfrestningar som uppkommer i och med ett förändrat klimat. Frågan om hushållning med dricksvattenresurser bör således väga tungt då det ställs mot exempelvis ett exploateringsintresse. Kapaciteten hos respektive dricksvattentäkt blir det som ytterst sätter gränsen för i vilken omfattning utveckling kan ske.

Klimatfaktor

Vid planläggning och fysisk planering ska hanteringen av dagvatten ske i ljuset av ett förändrat klimat. Regnstatistiken vid dimensionering av dagvattenanläggningar baseras på historiska nederbördsdata och därför måste en klimatfaktor användas för att bedöma översvämningsrisken för att göra en klimatanpassning av anläggningen. I tabell 1 (Svenskt vatten P110) nedan visas minimikraven för ett dagvattensystem vid olika återkomsttider för regn.

Nya duplikatsystem	VA-huvudmannens ansvar		Kommunens ansvar
	Återkomsttid för regn vid fylld ledning	Återkomsttid för trycklinje i marknivå	Återkomsttid för marköversvämning med skador på byggnader
Gles bostadsbebyggelse	2	10	> 100 år
Tät bostadsbebyggelse	5	20	> 100 år
Centrum- och affärsområden	10	30	> 100 år

Nässjö kommun har historiskt vid fysisk planering och dimensionering av dagvattensystem använt sig av klimatfaktorn 1,25, en klimatfaktor som ligger inom spannet 1,2–1,4, och som motsvarar ett regn med 100-års återkomsttid är utifrån dagens kunskapsläge, vilket innebär att regnvolymen väntas öka med 20–40 % fram till år 2100.

Rekommendationen inom Jönköpings län är att öka klimatfaktorn till 1,4 då länet ingår i region SV där den största skyfallsrisken finns i region SV och där ett klimatanpassat 100-årsregn är synonymt med skyfall, och där antar vi att skyfallsrisken ökar med 40% till år 2100.

Ovan: Region SV och Region SÖ

I den fysiska planeringen (detaljplaner) och dagvattenhanteringen behöver även hänsyn tas till olika nederbördparametrar dvs, regnets intensitet, långvarighet samt vilken tidpunkt på året då förutsättningarna ser olika ut beroende på årstid ex tjäle, snösmältning, växtperiod mm. Att endast reglera dagvattenavrinningen med maximalt hårdgjorda ytor och öka dimensionen på dagvattenledningsnätet fungerar inte under alla givna förutsättningar. Finns det risk att områden nedströms riskerar att drabbas av översvämning och erosion är den mest rationella metoden att utifrån miljö- och översvämningsskäl, reglera dagvattnet med fördröjningslösningar exempelvis utjämningsystem. Denna begränsning uttrycks såsom maximal dagvattenavrinning från ett visst område (l/s), vid en angiven återkomsttid för regnet. Detta flödeskrav kan räknas om till erforderlig utjämningsvolym, uttryckt som exempelvis kubikmeter per hektar (m³ /ha).

Nässjö kommun kommer därför att vid framtida planarbete och fysisk planering över mark dimensionera dagvattensystem med klimatfaktorn 1,4. Gällande förnyelse och utbyggnad av befintligt dagvattennät under mark, kommer en dagvattenutredning och en nyttokostanalys ligga till grund för dimensionering av dagvattensystemet i varje område. Dagvattensystemet kommer i största mån anpassas till områdets förutsättningar och ställda krav på fördröjningssystem med en klimatfaktor i spannet 1,25–1,4. Vid val av klimatfaktor bör även hänsyn till de relativa skillnader som finns mellan regn med olika varaktigheter tas, tabell 2 och 3 nedan.

Relativa förändringar i medel över alla återkomsttider och över hela Sverige för olika varaktigheter.

Varaktighet (timmar)	2011-2040 (%)		2041-2070 (%)		2071-2100 (%)	
	RCP45	RCP85	RCP45	RCP85	RCP45	RCP85
1	9	11	14	20	21	36
2	9	11	15	20	22	38
3	9	11	17	20	21	40
6	7	12	17	21	19	41
12	9	10	15	20	18	38
Bedömning	10	10	15	20	20	40

Tabell 3. Framtida relativ förändring av extrem korttidsnederbörd jämfört med nuvarande klimat (period 1971-2000). Från SMHI:s rapport ”Extremregn i nuvarande och framtida klimat - Analyser av observationer och framtidsscenario.

Skyfallsstatistik för regionen Sydvästra Sverige (SV). Värden anges i millimeter.

Återkomsttid	15 min	30 min	45 min	1 tim	3 tim	6 tim	12 tim
2 år	11.3 ±0.3	13.1 ±0.4	14.6 ±0.4	16.0 ±0.4	23.0 ±0.6	28.6 ±0.8	36.3 ±1.0
5 år	14.8 ±0.6	16.9 ±0.7	18.6 ±0.8	20.4 ±0.9	28.8 ±1.2	35.3 ±1.5	44.2 ±1.9
10 år	18.0 ±1.1	20.5 ±1.2	22.5 ±1.3	24.5 ±1.4	34.1 ±2.0	41.4 ±2.4	51.5 ±3.0
20 år	22.0 ±1.8	24.8 ±2.0	27.1 ±2.2	29.4 ±2.4	40.4 ±3.3	48.7 ±4.0	60.0 ±4.9
50 år	28.7 ±3.6	32.0 ±4.0	34.7 ±4.4	37.5 ±4.7	50.7 ±6.4	60.5 ±7.6	73.7 ±9.3
100 år	35.1 ±6.1	38.8 ±6.8	41.9 ±7.3	45.2 ±7.9	60.2 ±10.5	71.3 ±12.4	86.3 ±15.0

Tabell ovan: Skyfallsstatistik för region sydvästra Sverige

Klimatscenario – nederbörd

SMHI har tagit fram olika klimatscenario för avvikelsevariation för nederbörd fördelat över cyklerna 2011-2040, 2041-2070, 2071-2100.

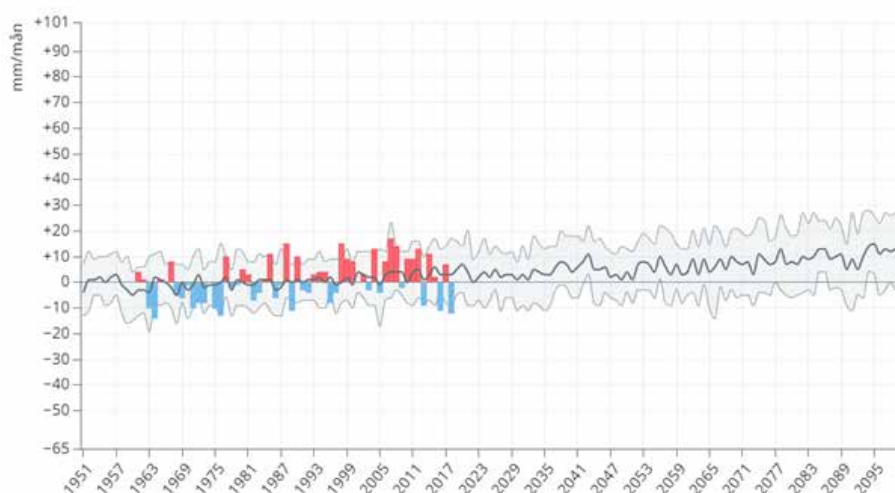
I vattentjänstplanen kommer klimatscenario RCP 8,5 användas för att analysera framtida nederbördspåverkan. Med hänsyn till att skyfall är mest frekvent förekommande under sommartid kommer scenarion för perioden mars-augusti att redovisas.

Klimatscenario RCP 8,5 innebär en prognostiserad ökning av nederbörden per månad med cirka 10 millimeter för perioden 2071-2100. Som referensperiod används åren 1971-2000 då medelnederbörden för Jönköpings län var 61 millimeter per månad, sett över hela året. En ökning enligt ovanstående klimatscenario skulle alltså innebära att länets genomsnittliga månadsnederbörd uppgår till cirka 71 millimeter per månad under innevarande århundrades sista tredjedel. Emellertid kan variationen mellan olika år vara stor, bland annat beroende på nederbördsavvikelsen under årets mest nederbördsrika månader.

Diagrammet nedan redovisar den prognostiserade förändringen av nederbörd (mm/år) för Jönköping län, enligt klimatscenario 8,5.

Förändring av nederbörd (mm/mån)

Jönköpings län, RCP8,5, Avvikelsevärde, År

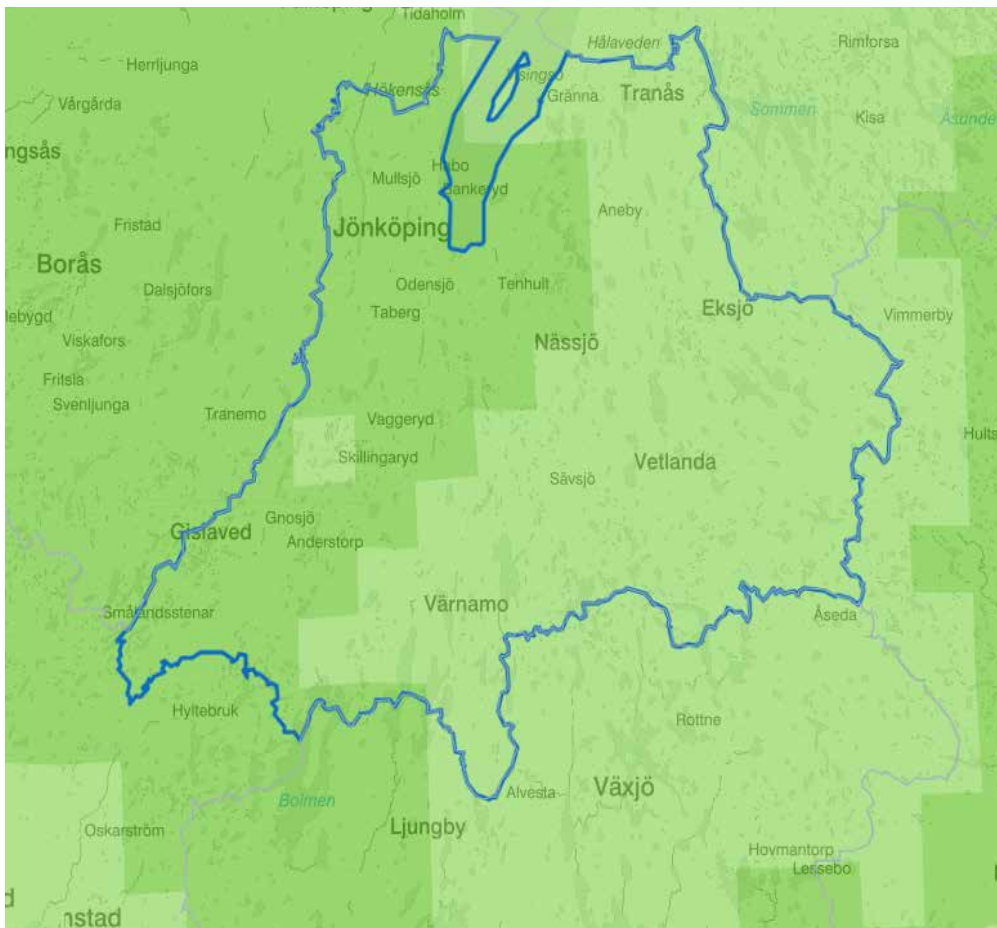
(SMHI, fördjupade klimatscenario, 2023).

VATTENTJÄNSTPLAN

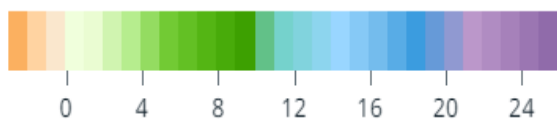
I vattentjänstplanen redovisas klimatscenario RPC 8,5 som tidigare nämnts i tre olika tidsintervall, nedan följer en redovisning av respektive tidsintervall. För respektivetidsintervall redovisas nederbördsavvikelsen för månaderna mars-maj respektive juni-augusti, denna avgränsning görs mot bakgrund av att det är under sommarhalvåret de flesta skyfall inträffar och det blir därmed under dessa månader som det är mest intressant att undersöka avvikelse gentemot dagsläget.

2011-2040 (Mars-Maj)

För det angivna tidsintervallet redovisar scenariot att månadsnederbörden i Nässjö kommun ökar med cirka 4-6 mm/månad.

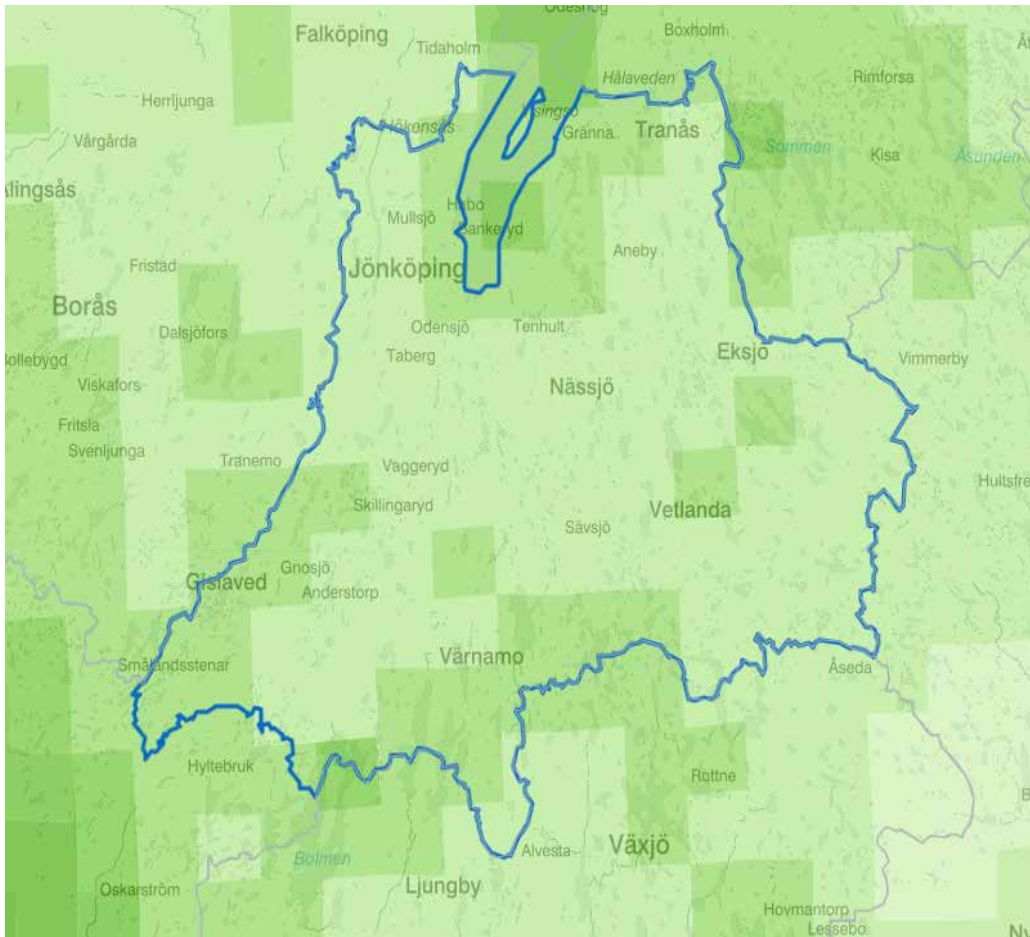
Förändring av nederbörd (mm/mån)

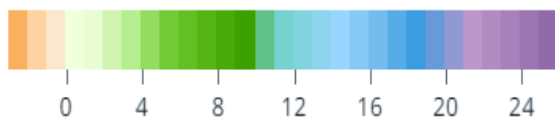
VATTENTJÄNSTPLAN

2011-2040 (Juni-Augusti)

För det angivna tidsintervallet redovisar scenariot att månadsnederbörden i Nässjö kommun ökar med cirka 4-6 mm/månad.

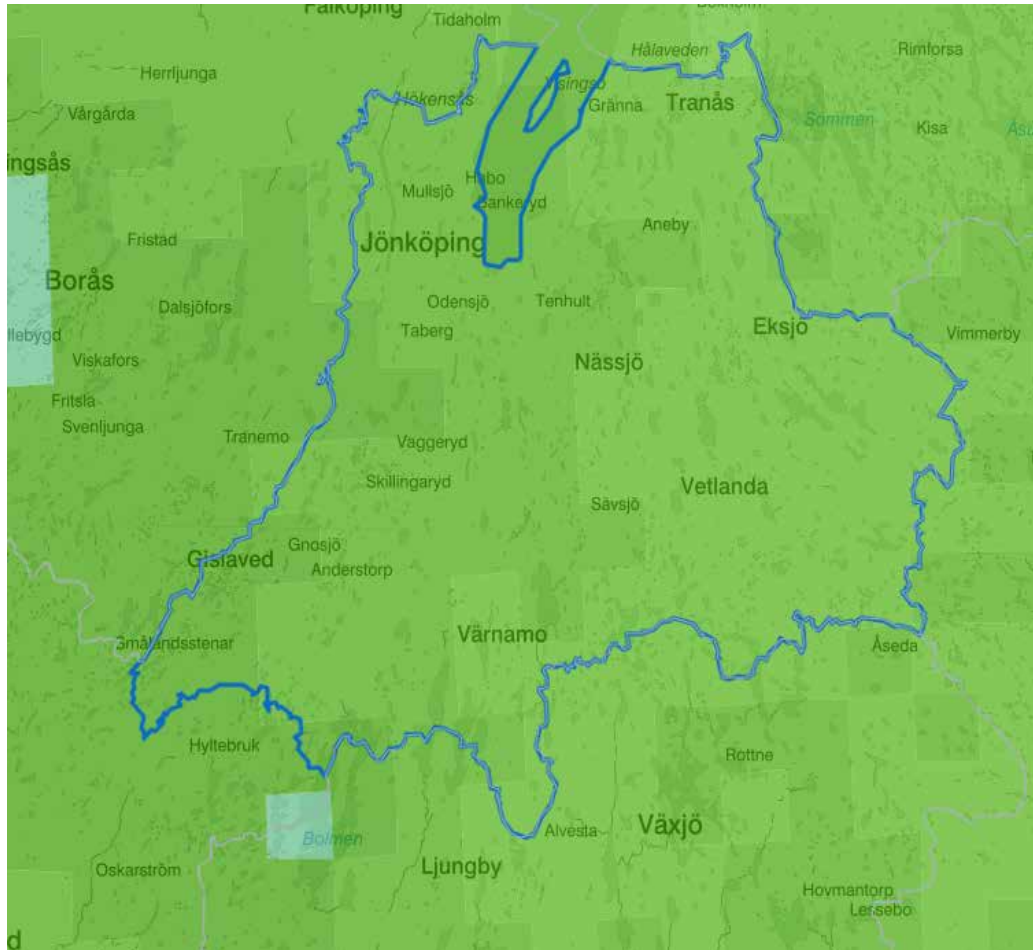
Förändring av nederbörd (mm/mån)

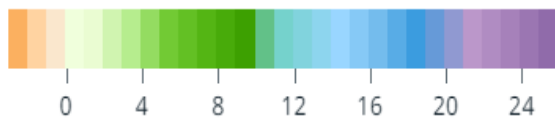
VATTENTJÄNSTPLAN

2041-2070 (Mars-Maj)

För det angivna tidsintervallet redovisar scenariot att månadsnederbörden i Nässjö kommun ökar med cirka 6-8 mm/månad.

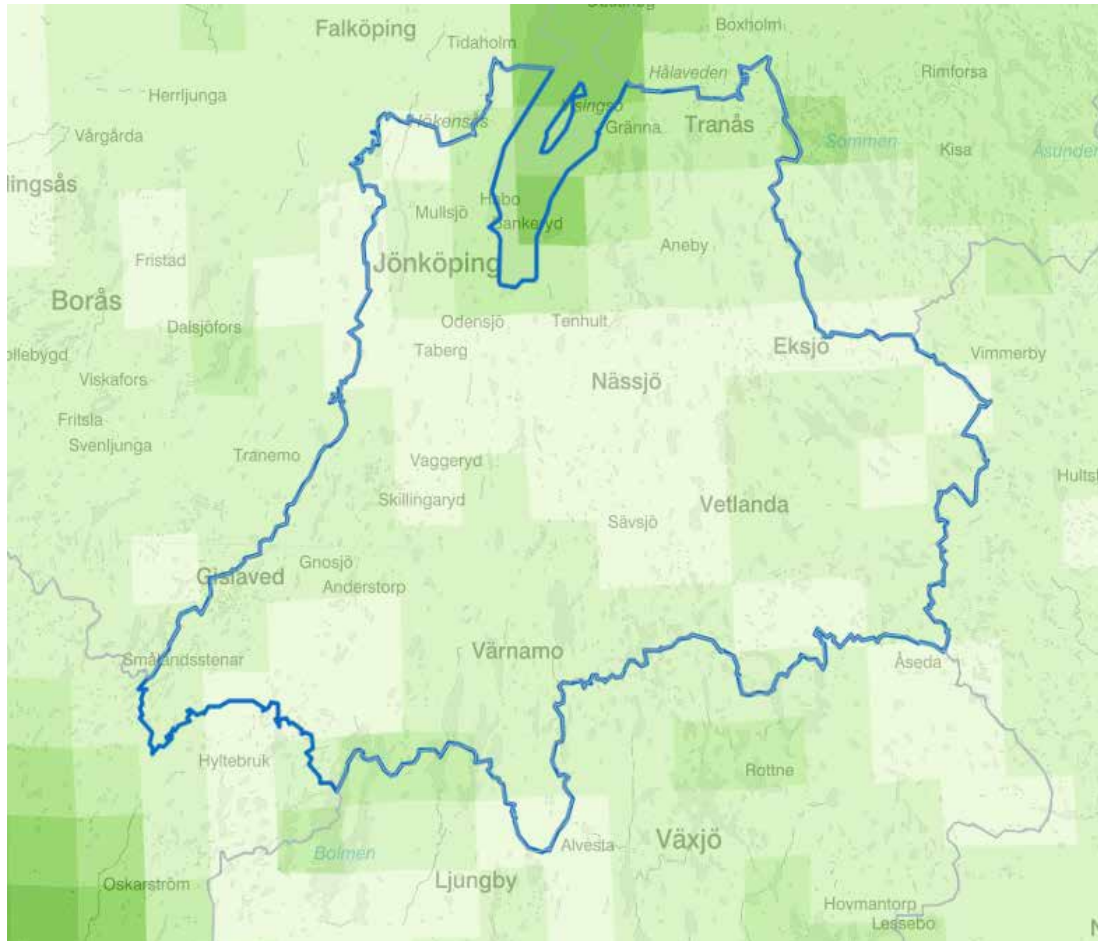
Förändring av nederbörd (mm/mån)

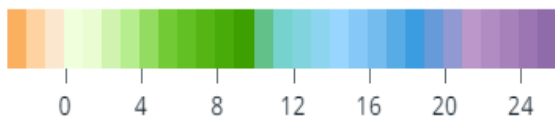
VATTENTJÄNSTPLAN

2041-2070 (Juni-Augusti)

För det angivna tidsintervallet redovisar scenariot att månadsnederbörden i Nässjö kommun ökar med cirka 2-4 mm/månad.

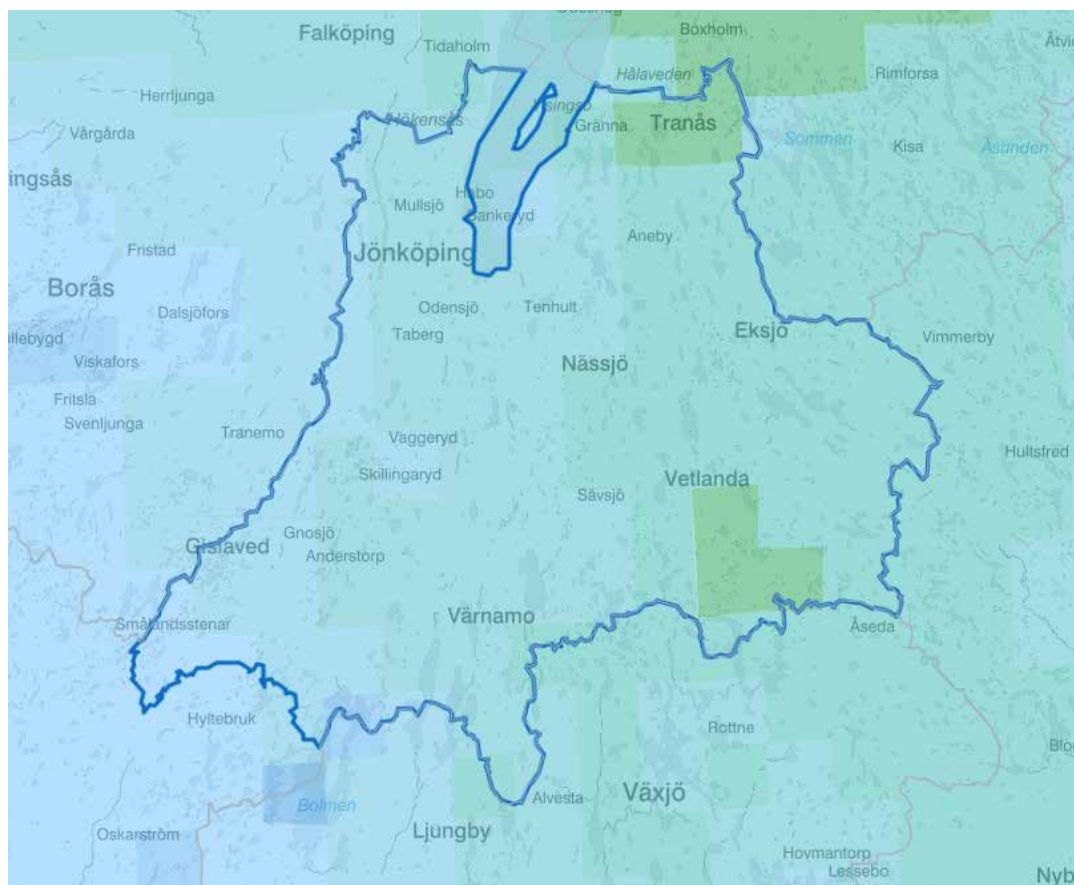
Förändring av nederbörd (mm/mån)

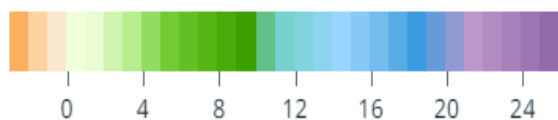
VATTENTJÄNSTPLAN

2071-2100 (Mars-Maj)

För det angivna tidsintervallet redovisar scenariot att månadsnederbörden i Nässjö kommun ökar med cirka 12-14 mm/månad.

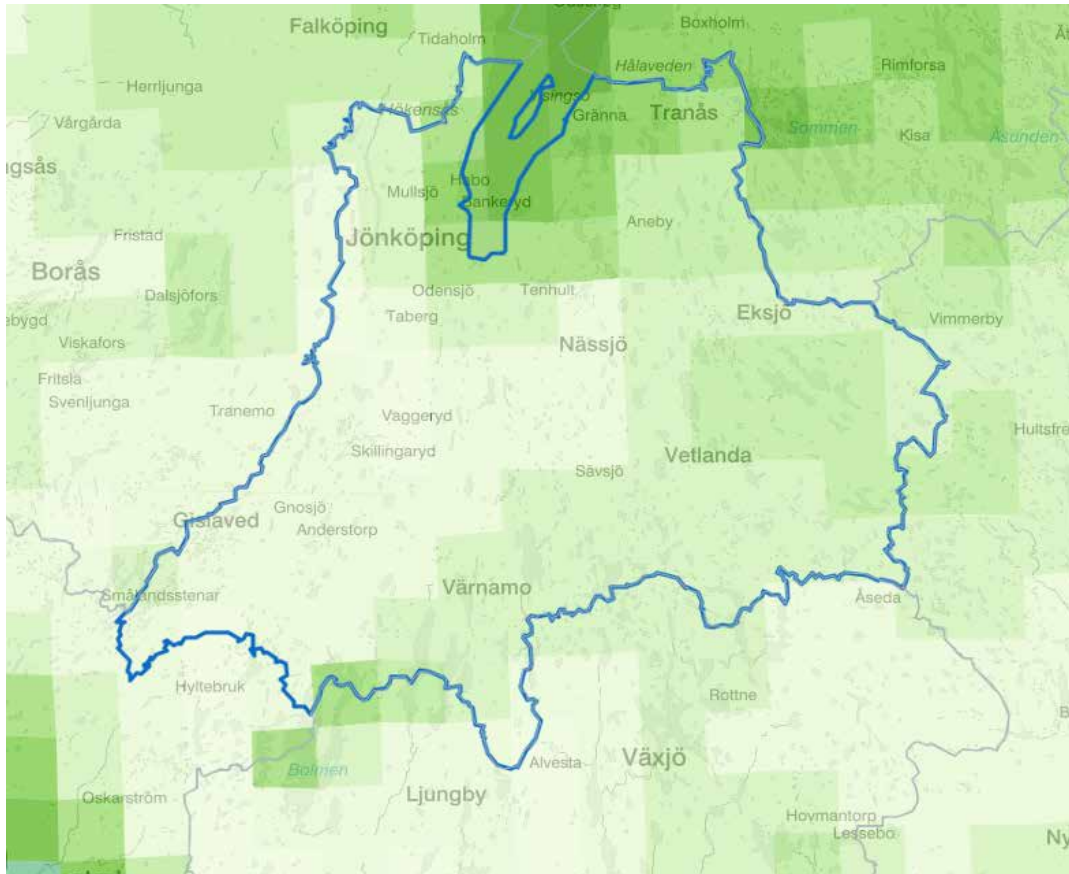
Förändring av nederbörd (mm/mån)

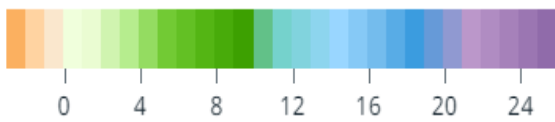
VATTENTJÄNSTPLAN

2071-2100 (Juni-Augusti)

För det angivna tidsintervallet redovisar scenariot att månadsnederbörden i Nässjö kommun ökar med cirka 3-5 mm/månad.

Förändring av nederbörd (mm/mån)

Åtgärder

En central del av vattentjänstplanens syfte är att den ska innehålla kommunens bedömning av hur de allmänna VA-anläggningarna ska hanteras vid en ökad belastning på grund av skyfall. Enligt det klimatscenario (RCP 8,5) som kommunen vattentjänstplanen utgår ifrån avseende prognostisering av framtida nederbördsvariationer, så kommer den totala nederbörds mängden under perioden mars-augusti öka fram till och med 2100. Under denna period inträffar också skyfall med en högre frekvens än under vinterhalvåret vilket medför att en betydande del av nederbördspåverkan kommer att ske genom skyfall. I syfte att redogöra för hur den allmänna VA-anläggningarna ska klara sina funktionskrav även med en ökad nederbördsbelastning i samband med skyfall beskrivs i detta kapitel förslag till åtgärder som behöver infrias för att funktionskraven ska säkerställas

Följande åtgärder behöver vidtas för att de allmänna VA-anläggningarna ska uppfylla funktionskraven vid skyfall:

- o Börja arbeta i enlighet med Livsmedelsverkets handbok för klimatanpassad dricksvattenförsörjning.
- o Ta fram en klimatmodell för Nässjö kommun
- o Hantera åtgärder från Åtgärdsprogram – anpassning till ett förändrat klimat
- o Omvärldsbevaka nya och förändrade lagar och förordningar
- o Ta fram en dagvattenpolicy för Nässjö kommun samt starta en bolags- och förvaltningsöverskridande arbetsgrupp för att hantera dagvattenfrågor
- o Ta fram strategi för att övervaka väder, sjöar och vattendrag
- o Fastställa historisk nederbörd för Nässjö kommun med hjälp av mätstation Tomta-backen/SMHI
- o Lokalisera problemområden

Utbyggnad (kommunens långsiktiga VA-planering)

Kommunens VA-Plan (2024-2028) beskriver ingående kommunens långsiktiga viljeinriktning vad det gäller utbyggnad av den kommunala VA-anläggningen genom att peka ut så kallade utredningsområden, inom vilka utbyggnad av allmänt VA kan bli aktuellt. För att ett område ska pekas ut som utredningsområde krävs det att området uppfyller något av följande kriterier:

1. Minst 20 hushåll samlade. *
2. 10 hushåll eller fler som ligger samlade och inom 200 meter från befintligt VA-nät.
3. 10 hushåll eller fler som ligger samlade och i, eller mindre än 100 meter från, ett område som är särskilt känsligt (vattenskyddsområde, vattendrag med hög skyddsnivå, höga naturvärden och så vidare).
4. Område som är utpekade för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) i kommunens översiktsplan.

* Samlade: Gränisar till varandra eller endast åtskilda av väg, park, torg eller motsvarande (inom 50 meter) -mättet som kartanalysen i GIS har utgått från.

Med ovanstående kriterier ska följande områden utredas närmare. Därmed inte sagt att utbyggnad av kommunalt VA skall ske, men förutsättningarna studeras och områdena bedöms närmare.

Tabellen på nästkommande sida illustrerar vilka områden som i VA-planen pekas ut som utredningsområden samt enligt vilka kriterier och vilken prioriteringsordning de ges. Prioritering sker enligt fyra nivåer där prio 1 innebär att utbyggnad av VA i området är angeläget och bör starta efter att VA-planen har antagits i kommunfullmäktige. Prio 2 innebär att utredningsarbete och förutsättningar för att kunna genomföra en utbyggnad ska påbörjas under VA-planens planperiod. Prio 3 innebär att området inte är prioriterat för utbyggnad under innevarande planperiod men att utbyggnad kan vara aktuell på längre sikt. Den sista kategorin är bevakning, inom denna kategori hamnar många av de områden som i dagsläget har enskild VA-försörjning och som sannolikt inte är i behov av allmänt VA under VA-planens planperiod men där en eventuell framtida exploatering skulle kunna föranleda ett ökat behov och att bedömningen därmed behöver omprövas. Samtliga så kallade LIS-områden som i VA-planen också pekas ut som utredningsområden hamnar exempelvis inom kategorin bevakning.

VATTENTJÄNSTPLAN

Utbyggnadsområde	Kriterier	Prioritering
Rosjön/Nyaby	1	Prio 3
Kansjön	1,3	Prio 3
Marietorp/Pallarps	1	Prio 2
Bäckafallasjön	3	Prio 3
Boda-/Långelidsviken	2,3	Prio 3
Malmbäck Södra	2	Prio 3
Osfällan	3	Prio 3
Grimstorpaviken	2,3	Prio 3
Vallsjön Norra	3	Prio 3
Sandsjöbaden	1,2	Prio 1
Isåsa	2	Bevakning
Bodafors Östra	1,2	Bevakning
Utbyggnadsområden LIS		
Uppsjön Norra/Södra	4	Bevakning
Nömnen Södra/Mellersta/Norra	4	Bevakning
Nömnenäs	4	Bevakning
Stensjön	4	Bevakning
Sjunnarydssjön	4	Bevakning
Ormaryd Norra/Södra	4	Bevakning
Älmeshultasjön	4	Bevakning
Svartån	4	Bevakning
Anebysjön	4	Bevakning
Rosjön Västra	4	Bevakning
Hästsjön Norra/Mellersta/Södra	4	Bevakning
Lättarpasjön	4	Bevakning
Lillsjön	4	Bevakning
Fredriksdalasjön	4	Bevakning
Lillesjön	4	Bevakning
Uddeberg Bodafors	4	Bevakning

VATTENTJÄNSTPLAN

Lämpligheten för utbyggnad hos respektive områden har bedömts enligt de kriterier som listas nedan, bedömningen har sedan sammanställs i en bedömningsmatris för respektive vattentjänst (dagvatten, spillvatten och vatten). I bedömningsmatrisen har

- Känslighet (recipient) Natur-/Vatten-/Skyddsvärde
- Övergödningsproblem i recipient (normal/hög skyddsnivå, VISS)
- Påverkan på miljö (av befintligt avlopp)
- Påverkan på hälsa (av befintligt avlopp) Badplats etc./ förorening enskild vattentäkt
- Förutsättningar för enskilt VA
- Tillgång till dricksvatten (över tid)
- Risk för påverkan av översvämning vid skyfall
- Förutsättningar för kommunalt VA

För LIS-områdena har aspekterna ”Påverkan på miljö (av befintligt avlopp)” samt ”Påverkan på hälsa (av befintligt avlopp) Badplats etc./ förorening enskild vattentäkt” undantagits. Detta då det förefaller en mycket stor osäkerhet i dessa bedömningar beroende på de olika områdenas utbredning och storlek, samt att flera av dem är lågexploaterade eller inte exploaterade alls.

NÄSSJÖ KOMMUN

571 80 Nässjö

0380-51 80 00 (växel)

0731-23 21 60 (sms)

samhallsplaneringskontoret@nassjo.se

www.nassjo.se

